

udarbejde planer for forskellige eventuelle krigssituationer. I Sveriges tilfælde drejede det sig om to: Øst og syd. Den svenske generalstab havde imidlertid ikke noget formelt mandat til at planlægge operationer uden for svensk territorium.

På det officielle plan støttede generalstaben den politisk vedtagne forsvarsordning. Men under overfladen var staben i tvivl: Den vurderede, at 5-6 divisioner ikke var tilstrækkeligt til at afvise et isoleret sovjetisk angreb. Studierne havde derved alene ét formål: at undersøge forskellige optioner ud fra et rent militært synspunkt, for at være forberedt, »därest den svenska statsledningen i en viss situation skulle bedöma« at situationen udgjorde en sådan trussel for landet, at et fremskudt forsvar var ønskeligt.

Her kunne man gerne have ønsket sig, at doktoranden mere detaljeret havde belyst generalstabens – fra 1. juli 1937 forsvarsstabens – muligheder for og lyst og evne til at påvirke de politiske beslutningstagere. For når alt kom til alt var der formentlig ingen ansvarlig svensk politiker, der ønskede at kæde Sveriges skæbne sammen med Finlands. Det kan derfor forekomme noget polemisk, når forfatteren konkluderer, at Sverige moralsk sveg Finland under Vinterkrigen 1939-40 ved ikke at sætte realiteter bag de beredskabsplaner, som den svenske general- og forsvarsstab havde udarbejdet.

Turtolas fremstilling indeholder på flere punkter megen ny information. Men ofte er forfatterens argumentation inkonsistent, og det særlig i hans behandling af de finsk-svenske relationer i 1930'ernes sidste trediedel. Eksempelvis er hans behandling af »Stockholm-planens« tilkomst 1938-39 – planen for Ålandsøernes befæstnings- og forsvarsforhold – nærmest urimeligt kortfattet. Han henviser blot til den tidligere forskning på området, bl.a. Krister Wahlbäcks »Finlandsfrågan i svensk politik 1937-1940« og W.M. Carlgrens »Varken-eller«.

En mere fyldestgørende undersøgelse af netop dette samarbejde havde dokumenteret, at man fra svensk side udviste allerstørste forsigtighed i spørgsmålet om medvirken ved forsvaret af Ålandsøerne og *bestemt* afviste samarbejde, der rakte her ud over. Faktisk er netop Stockholm-planen højdepunktet i mellemkrigstidens finsk-svenske militære samarbejde. Disputatsens undertitel »Hemlig försvarssamarbete mellan Finland och Sverige, 1923-1940« er derfor noget misvisende. Reelt var der, med denne ene undtagelse, alene tale om kontakter og informationsudveskling mellem de to landes militære stabe.

Jens J.K. Gregersen

HELÉNE LÖÖW: Hakkorset och Wasakärven. En studie av nationalsocialismen i Sverige 1924-1950, Afhandling från Historiska institutionen i Göteborg, nr. 2, Göteborg 1990 (Distribution Historiska institutionen, 41298 Göteborg). 528 s. Sv.kr. 280.

I Sverige dukkede nationalsocialismen op allerede i 1920'erne. Der blev oprettet en række større og mindre nazistiske grupper, men der kom bortset fra 1930-1933 aldrig nogen samlet nazistisk bevægelse som i Tyskland og Danmark. Den svenske nazismes blomstringstid var i 1930'erne, da de nazistiske partier menes at have haft op imod 30.000 åbne og hemmelige medlemmer. De vigtigste partier var Svenska Nationalsocialistiska Partiet (1924-1936), Nationalisocialistiska Ar-

betarepartiet (e. 1938 Svensk Socialistisk Samling 1933-1950) og Nationalsocialistiska Blocket (1933-1936). Bemærkelsesværdigt er også, at den svenske nazisme levede videre efter 1945 og først blev opløst i 1950. Ja en veteranorganisation Sveaborg (for tidligere medlemmer af NSAP/SSS) eksisterede sågar endnu i 1989. Disse oplysninger fremgår af Heléne Lööws store afhandling om Nazismens historie i Sverige, der i foråret 1990 blev forsvaret for doktorgraden ved Göteborgs Universitet. Det er blevet en grundig og minutøs afhandling, hvor Heléne Lööw følger de nazistiske organisationers historie og beskriver deres opbygning og økonomi. Hun gør rede for den nazistiske ideologi og propaganda samt fremlægger socialstatistiske oplysninger om medlemmer og funktionærer i de nazistiske partier. Endelig giver hun en detaljeret lokalundersøgelse af nazismen i Göteborg og Bohus Län, hvor nazismen stod stærkt, samt viser, hvorledes myndighederne forholdt sig til nazismen.

Afhandlingen viser, at den svenske nazisme havde et større omfang medlemsmæssigt og mht. politisk indflydelse end det hidtil er blevet antaget. Den viser dog også, at de svenske nazister trods et omfang svarende til de danske, aldrig fik nogen reel politisk indflydelse, selv om de visse steder var del af det lokale politiske liv. I 1934 havde de således godt 100 pladser i kommunale råd. Men den svenske nazisme opnåede aldrig repræsentation i den svenske rigsdag, i 1936 fik de knap 20.000 stemmer. De svenske nazister lå ideologisk tæt på det tyske NSDAP, men de indtog en vis distance til Nazi-Tyskland og fra 1938 lagde de en mere national svensk linie. Det betød bl.a. at de gik væk fra den tyske nazismes symboler (som hagekorset og Hitler-hilsenen) og i stedet anvendte svenske symboler. Bogen viser også hvorledes de svenske myndigheder fra 1930'erne øgede overvågningen af de radikale grupper, herunder nazisterne, der dog ikke blev betragtet som så farlige som kommunisterne. Det er måske overraskende, at et af de nazistiske partier kunne fortsætte efter 1945 og at der øjensynligt ikke var sociale og stillingsmæssige sanktioner forbundet med at have været medlem af et nazistisk parti. Således har historikeren Sten Carlsson været med i nazismen i 1930'erne.

Som helhed er det et yderst imponerende arbejde, som Heléne Lööw har fremlagt. Det er en yderst omhyggelig kortlægning af hele den svenske nazisme og en rimelig vurdering af dens politiske, ideologiske og sociale betydning. Svagest i bogen står behandlingen af nazismen efter 1945.

Karl Christian Lammers

A. R. JØRGENSEN: Generalløjtnant Ebbe Gørtz: En militær biografi. Foreningen Frihedsmuseets Venners Årsskrift 1990. 122s., ill. 58kr.

Hvad skal der til for at en general indgår med vægt i den nationale historieskrivning? Ledelse og planlægning af væsentlige krigsmæssige begivenheder skal vi som bekendt et pænt stykke tilbage i Danmarkshistorien for at finde. Mulighederne ligger derfor indenfor andre områder: f.eks. udvikling af strategiske opfattelser, organisationsudvikling eller politisk indflydelse. Det er tvivlsomt, om vi kan finde klare danske eksempler fra nyeste tid på sådanne områder. Generalløjtnant Ebbe Gørtz er dog indgået som en væsentlig skikkelse i den historiske diskussion om besættelsestiden. Han optræder på en vigtig plads i